

15. A közel 3500 oldalas, tematikájában és módszertanában is rendkívül változatos konferenciakötet, valamint az előadók nagy száma is arról tanúskodik, hogy a névkutatás hazai és nemzetközi szintéren egyaránt egyre sokrétűbb és szerteágazóbb szakterületté válik. A kötet nehézkes kezelhetőségét némileg ellensúlyozza az internetes közzététel nyújtotta könnyű hozzáférés, melynek köszönhetően nemcsak a névkutatók, hanem más tudományágak képviselői számára is gazdag szakirodalmi gyűjteményként szolgálhat.

HAJDÚ ANNA
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Name and Naming. Synchronic and Diachronic Perspectives
[Név és megnevezés. Szinkrón és diakrón megközelítések]

Szerkesztő: OLIVIU FELECAN. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne,
2012. 443 lap

A 2012-ben megjelent kötet a nagybányai nemzetközi névtani konferenciákat is szervező OLIVIU FELECAN által szerkesztett névtani témájú könyvek sorába illeszkedik. A tanulmánykötet döntően interkulturális kiindulópontú, a történeti és szinkrón megközelítésmódokat egyaránt érvényesítő tanulmányokból áll.

A kiadvány 11 ország 35 szerzőjének a munkáit tartalmazza. Formai és tematikai szempontból egyaránt a már kialakított szerkesztési elveket követi. A könyv felépítése átlátható, az egyes részek és fejezetek elsősorban téma szerint különülnek el, habár minden részben megfigyelhető az egyes munkák legtöbbször is jellemző multidiszciplináris szemléletmód. A tanulmányok jellemzően rövidebb terjedelműek, egyik sem haladja meg a 20 oldalt. A tájékozódást a világosan tagolt tartalomjegyzék mellett a kötet végén lévő név- és tárgymutató is segíti. A tanulmányok és a függelékek nyelve egyaránt az angol.

Az előszóban kiemelt interkulturális perspektíva, valamint a diakrón és szinkrón megközelítés kombinálása a tanulmányok témájának, elméleti kiindulópontjának a függvényében különbözőképpen valósul meg. A fejezetcímek inkább orientáló jellegűek, hiszen az egyes fejezetek alá sorolt munkák együttesen alkalmazzák több tudományterület elméleti-módszertani kiindulópontját. A tanulmánykötet célja a kulturális variabilitás megfigyelése és leírása anélkül, hogy bármilyen értékítélettel élne az egyes változatokkal kapcsolatban. Az elsődlegesen névtani témájú vizsgálatokban kiemelt figyelmet kap a különböző kulturális konvenciók rugalmas alkalmazásának leírása, csakúgy mint a speciális helyzetekből adódó kulturális választások vagy az előforduló interkulturális konfliktusok bemutatása. Ez hagyományos és modern elméleti kiindulópontok termékeny működtetése és egymásra vonatkoztatása révén valósul meg (ix).

A továbbiakban az egyes részek és fejezetek bemutatására kerül sor a teljesség igénye nélkül, de jelezve a kötet tartalmi arányait. Az első, három névelméleti munkát magába foglaló részben (2–32) a nyelv megnevező és egyedítő funkciói közti átjárhatóság (MILAN HARVALÍK munkája, 10–17), valamint az egyházi írásbeliségben előforduló görög és latin

eredetű személynevek fordításelméleti kérdései (OCTAVIAN GORDON, 2–9) mellett a pragmatika és a személynévtan kapcsolatának elméleti vonatkozásai (MARGARETA MANU MAGDA, 18–31) is megjelennek.

A második rész (36–344) személynevekkel kapcsolatos munkákat tartalmaz. Négy fejezete a következő területek szerint tagolódik: történeti és jelenkori személynévkutatás, kevésbé hagyományos személynevek (a szerkesztők által használt terminus, tkp. nicknevek, becenevek, ragadványnevek stb.) és irodalmi névadás. A diakrón és szinkrón kutatásokban egyaránt megfigyelhető az elméleti-módszertani komplexitás. Az első fejezetben (36–98) olyan változatos témák jelennek meg, mint a késő középkori egyénnevek és a társadalomban betöltött szerepek összefüggései (PIERRE-HENRI BILLY, 53–64), a valenciai katalán nyelvjárásban megjelenő újlatin nevek (EMILI CASANOVA, 65–73), a családnévátvétel és a rokonsági kapcsolatok kettős rendszere frankoprovincsál és francia diglossziás helyzetben (JÉRÉMIE DELORME, 74–86), valamint a nők megnevezései késő középkori adójegyzékekben (AUDE WIRTH-JAILLARD, 87–97). DAVIDE ASTORI (36–52) az *Ábrahám* és a *Sára* nevek eredetének kérdését járja körül a héber névalakok és jelentések összefüggésében, a két név kapcsán egyfajta kémiai párhuzammal élve („névtani redoxi-reakció”). A szerző a két név kapcsán a jelentés olyan kultúraspecifikus összetevőjére is rávilágít, mint a névérték. Kitekintésként a két név bibliafordításokban való különböző megjelenésin keresztül felmerül e nevek lefordíthatóságának kérdése is.

A szinkrón kiindulópontú második fejezet (100–182) három tanulmánya foglalkozik a nagybányai névanyaggal (MINODORA BARBUL, 100–117; NICOLAE FELECAN, 118–128; RODICA-CRISTINA ȚURCANU, 162–181), de megjelenik a muszlim és a xhosa névadás (BERTIE NEETHLING, 147–161), valamint a konvencionális és kevésbé konvencionális cigány nevek vizsgálata is. MINODORA BARBUL kutatásának középpontjában a nemzetközi gondolkodásmódra fogékonyabb nagybányai korosztályok állnak. A munka leglényegesebb megállapítása, hogy a vizsgált korosztályok nyitottsága, az ebből adódó, a hagyományostól eltérő névadási, névválasztási szokások a névvel kapcsolatos normák megváltozásához vezethetnek. OLIVIU FELECAN (129–146) a cigány személynevek rétegzettségének vizsgálatával mutatja be a személynevekkel kapcsolatban (is) megfigyelt nyelvi viselkedésmódokat, amelyek között megjelenik az egyediségre való szélsőséges törekvés, de a közösségi mentalitás tudatos változásából adódóan ez egyszerre van jelen az extravagancia mellőzésével.

A harmadik fejezetben (184–232) megjelent tanulmányok következő témákat ölelik fel: politikusoknak adott ragadványnevek a francia tömegkommunikációban (GEORGETA RUSS, 202–215), módszertani kérdések és korpuszvizsgálat német fiatalok körében előforduló becéző nevek kapcsán (BERND SPILLNER, 217–221), becenevek diakrón kategorizációja fiatalok és idősek által adott nevek révén (WILLY VAN LANGENDONCK, 222–231). DAIANA FELECAN (184–201) a romániai szórakoztatóiparban előforduló, a nők megnevezésére használatos általános kifejezéseket vizsgálja. A funkcionális pragmatikai és szemantikai szempontokat szociolingvisztikai szemléletmóddal érvényesítő elemzés eredménye, hogy a nők megnevezését szemantikai innováció jellemzi, a figyelem így erőteljesen a megnevezettre irányul.

A második rész negyedik fejezete (234–344) az írói névadás témakörébe tartozó tanulmányokból áll, melyek a kötet más munkáihoz hasonlóan több tudományterület együttes

alkalmazásával dolgoznak. A legtöbb munka egy-egy szerzővel kapcsolatos, ilyen többek között NICOLETA CÎMPIAN (253–259), GHEORGHE GLODEANU (284–294) és MARCELA OȚOIU (310–315) tanulmánya. Egyetlen irodalmi alkotásra koncentrálnak GRANT W. SMITH (330–344) és THIERRY PONCHON (316–329): előbbi Shakespeare: A makrancos hölgy, utóbbi a Roland-ének tulajdonneveit vizsgálja. Egy stilisztikai vonatkozású (GHEORGHE CHIVU, 234–252) és egy kognitív megközelítésű (ANNA FORNALCZYK és ALEKSANDRA BIELA-WOLOŃCIEJ, 269–283) tanulmányt is tartalmaz ez a rész, CARMEN DĂRĂBUȘ (260–268) pedig posztmodern keretbe helyezi az írói névadás kérdését. A tanulmány Milorad Pavić szerb író két művének elemzésével mutatja be a név funkciójának újraértelmeződését a posztmodern irodalomban. A vizsgált művekben a nevek meghatározóak a szereplők tér- és időkeretekben való elhelyezésekor, alapvető információval bírnak az összetett társas kapcsolatokra vonatkozóan.

A harmadik részben (346–386) olyan, helynevekkel kapcsolatos munkák találhatók, mint a latin *amnis* névelem jelenléte olasz helynevekben (MARIA GIOVANNA ARCAMONE, 346–352), a francia nemzeti helynévkorpusz romániai személynévi és helynévi eredetű neveinek vizsgálata a névadás politikai motivációival összefüggésben (MICHAEL A. RATEAU, 365–374), illetőleg hivatalos országnévek románra fordításának kérdései (IONA VINTILĂ-RĂDULESCU, 375–385). DOMNIȚA TOMESCU (353–364) tanulmánya a román helynévrendszer 20. század végén bekövetkező változásait mutatja be. A vizsgálat településnevek példáin keresztül világít rá arra, milyen következményekkel jár a névrendszer egészére nézve a vizsgált időszakban lezajlott névstandardizáció és a korábban ideológiai megfontolásból adott nevek politikailag semlegesre cserélése.

A negyedik rész (388–436) a nevek társadalmi szerepét járja körül. A korai finnországi újsághirdetések tulajdonnév-használatával (PAULA SJÖBLOM, 424–436), a cég- és márkanevekkel (ADELINA EMILIA MIHALI, 401–412), valamint a branding fogalmával (ALINA BUGHEȘIU, 388–400) kapcsolatos írások között parfümnevek névtani vizsgálatára is sor kerül. MICHAELA MUNTEANU SISERMAN (413–423) komplex szemiotikai, pragmatikai és szociokulturális szempontból közelíti meg a korpuszát képező 533 parfümnevet. Megállapítja, hogy mivel az egyes nevek motivációja igen különböző lehet, a sokszor metonimikus elnevezések dekódolásához elengedhetetlenek a mögöttük álló (nyelven kívüli) információk.

A bemutatott tanulmánykötet újszerű témájú és elméleti háttérű munkák gyűjteménye. A tanulmányok összetartozása a névtani vizsgálaton túl a multidiszciplinaritásában ragadható meg. A különböző tudományterületek névtannal történő összekapcsolásában a nevet használó közösségek, azok kulturális sajátosságai, a sajátosságok együttes jelenléte és nevekre gyakorolt hatása kerül előtérbe.

KRIZSAI FRUZSINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar